

Afwegingskader onderwijs - jeugdhulp Stichtse Vecht

28 mei 2024

Inhoudsopgave

Leeswijzer

Deel 1: Uitgangspunten voor samenwerking onderwijs en jeugdhulp

Uitgangspunten

Deel 2: Jeugdige zit (grotendeels) op school en heeft ondersteuning nodig

Procedure

Kwaliteitseisen bij jeugdhulp op school

Ondersteuning bij leerproblemen

Onderzoeken en behandeling

Individuele begeleiding op school

Persoonlijke verzorging op school

Deel 3: De leerling zit (grotendeels) niet meer op school: onderwijs niet op een schoollocatie

Verdeling verantwoordelijkheden

Toelichting

3

4

4

6

6

6

7

12

14

16

18

18

18

Leeswijzer

Vooraf

Dit afwegingskader beschrijft de verantwoordelijkheden van het onderwijsveld en de gemeente op het gebied van leerlingondersteuning. In de meeste gevallen geldt de verdeling van verantwoordelijkheden tussen gemeente en onderwijs zoals beschreven. Heel soms moet worden afgeweken van deze verdeling, bijvoorbeeld wanneer er meer of juist minder problematiek speelt. In deze specifieke situaties is het belang van het kind leidend bij het verdelen van verantwoordelijkheden tussen gemeente en onderwijs.

In dit afwegingskader worden de begrippen ‘jeugdige’, ‘leerling’ en ‘kind’ afwisselend gebruikt zonder specifieke lading. In al deze gevallen betreft het een persoon tussen de 0 en 23 jaar waarbij onderwijs een rol speelt in diens leven.

Waarom dit afwegingskader?

Dit afwegingskader verduidelijkt de wettelijke kaders van onderwijs en jeugdhulp in de praktijk. Dit voorkomt hopelijk discussies over de wederzijdse verantwoordelijkheden, waardoor de ondersteuning die de jeugdige nodig heeft zo snel mogelijk van de grond komt.

Dit afwegingskader kan niet op alle vragen een antwoord geven. De verwachting is wel dat het op de meeste vragen een antwoord kan geven en dat waar dit niet kan de uitgangspunten van de samenwerking onderwijs-jeugdhulp handvatten geven voor het maken van passende afspraken. Daarom beschrijven we eerst de algemene uitgangspunten voor samenwerking tussen onderwijs en jeugdhulp en geven we daarna een overzicht van de verschillende verantwoordelijkheden.

Opzet afwegingskader

Het afwegingskader kent drie onderdelen. Het eerste deel bevat de algemene uitgangspunten voor de samenwerking tussen onderwijs en jeugdhulp. Het tweede deel gaat over jeugdigen die (grotendeels) op school zitten en daarbij extra ondersteuning nodig hebben. Het derde deel gaat over jeugdigen die (grotendeels) geen onderwijs volgen en jeugdhulp ontvangen.

Deel 1: Uitgangspunten voor samenwerking onderwijs en jeugdhulp

Er is sprake van een onderwijs-jeugdhulparrangement (OJA) wanneer de ondersteuning van een leerling verder gaat dan wat de school vanuit de onderwijsondersteuning kan bieden of wanneer er vanuit jeugdhulp onderwijs aan het jeugdhulptraject wordt toegevoegd.

De volgende uitgangspunten zijn van toepassing op de situatie waarin onderwijs en jeugdhulp samenwerken voor de ondersteuning van een leerling of jeugdige. Dit kan zowel op school zijn, waarbij jeugdhulp op school wordt ingezet, als in gevallen waarin een kind niet naar school kan komen en de school onderwijs aanbiedt.

Uitgangspunten

Voor het bepalen van verantwoordelijkheden zijn de volgende 14 uitgangspunten bepalend:

1. Het belang van het kind/de jongere staat altijd voorop.
2. Ieder kind heeft recht op onderwijs, op welke wijze dan ook. Het doel van samenwerkingstrajecten is om kinderen waar mogelijk terug te krijgen naar school.
3. Als een leerling niet is ingeschreven op een school, moet er vrijstelling zijn van de leerplicht (op grond van artikel 5 onder a van de Leerplichtwet). Dit geldt niet voor 4-jarige kinderen (de leerplicht gaat in vanaf de leeftijd van 5 jaar). Bij vrijstelling is er geen sprake van een onderwijs-jeugdhulptraject en ligt er geen verantwoordelijkheid voor het onderwijs.
4. Er kan alleen sprake zijn van een onderwijs-jeugdhulptraject als een leerling is ingeschreven op een school. Dit geldt ook voor 4-jarigen.
5. We bespreken en indiceren de benodigde hulp integraal samen met ouders en het kind. Kinderen vanaf 12 jaar praten volwaardig mee en vanaf 16 jaar beslist de jongere zelf.
6. Bij een onderwijs-jeugdhulptraject moet de school een ontwikkelingsperspectief (OPP) hebben opgesteld, waarbij de ouders akkoord zijn met het handelingsdeel van het OPP. Ouders moeten dit OPP overleggen bij de aanvraag voor jeugdhulp of toestemming geven dat de school het OPP overdraagt.
7. De school van inschrijving is het aanspreekpunt voor het onderwijs-jeugdhulptraject. Deze school is, indien nodig, verantwoordelijk voor het betrekken van het samenwerkingsverband.
8. Een school is nooit verantwoordelijk voor de bekostiging van een zorglocatie, zoals een dagbehandelingslocatie of zorgboerderij. De school is wel verantwoordelijk voor het onderwijs op die zorglocatie. Het onderwijsdeel moet zijn opgenomen in het OPP.
9. De school van aanmelding is verantwoordelijk voor het onderwijs-jeugdhulptraject totdat een andere school de leerling heeft ingeschreven (ongeacht of dat regulier of speciaal onderwijs is).
10. De school is nooit verantwoordelijk voor behandeling van een leerling, bijvoorbeeld bij gedragsstoornissen.
11. Ouders moeten de aanvraag voor jeugdhulp zelf indienen. Voogden hebben dezelfde rechten als ouders, gezinsvoogden niet; in dat geval moeten de ouders de aanvraag indienen.
12. Het besluit over de inzet van jeugdhulp binnen een onderwijs-jeugdhulptraject wordt binnen maximaal acht weken na de aanvraag door de ouders/voogden genomen (dit is de wettelijke termijn uit de Algemene wet bestuursrecht). Schoolvakantieweken tellen hierin mee.

13. Bij een combinatie van onderwijs en een zorglocatie, tijdens schooltijd, moet er op basis van de Variawet instemming zijn van de Inspectie van het Onderwijs om af te kunnen wijken van de onderwijstijd. Met behulp van de **Keuzehulp onderwijstijd** kan de school bepalen of de Variawet kan worden ingezet. Indien uit de keuzehulp blijkt dat de inzet van de Variawet mogelijk is kan worden gehandeld alsof de toestemming al is verkregen.

14. Het ontbreken van financiële middelen bij de gemeente of school is geen reden om een kind een onderwijs-jeugdhulptraject, binnen de wettelijke kaders, te onthouden.

Hoe zit het met gezag van ouders?

In dit afbakeningskader wordt meerdere keren gesproken over de toestemming die ouders moeten verlenen. Het ouderlijk gezag is als volgt geregeld:

1. Gehuwde of ouders met geregistreerd partnerschap

Gehuwde ouders of ouders met een geregistreerd partnerschap hebben automatisch gezamenlijk gezag over hun kind.

2. Ongehuwde ouders of ouders zonder geregistreerd partnerschap

Voor kinderen geboren vóór 1 januari 2023 moest de erkenner (in de praktijk meestal de vader) het gezag aanvragen bij de rechtbank. Bij kinderen geboren na 1 januari 2023 wordt het gezamenlijk ouderlijk gezag automatisch geregeld via de burgerlijke stand bij de aangifte. In deze situatie kan het voorkomen dat een kind wel de achternaam van vader heeft, maar dat de vader formeel geen gezag heeft.

3. Gezag ligt bij een ander dan de ouder(s)

In een aantal situaties ligt het gezag niet bij ouder(s). Dit kan bijvoorbeeld het geval zijn wanneer niemand het gezag over het kind heeft (bijvoorbeeld als de ouder minderjarig is of onder curatele staat). Daarnaast kan de rechter ouder(s) uit het gezag ontheffen en een voogd benoemen. Deze voogd kan een persoon zijn, zoals een pleegouder, maar kan ook een gecertificeerde instelling zijn, zoals de William Schrikker-stichting of SAVE Jeugdbescherming. De voogd heeft dezelfde rechten en plichten als ouders.

Let op!

Bij een ondertoezichtstelling blijven ouder(s) het gezag houden, maar er is wel een gecertificeerde instelling bij het gezin betrokken. Degene die het gezin dan begeleidt, vaak gezinsvoogd genoemd, heeft echter geen gezag over de kinderen. Als er twijfel is over het gezag, is het raadzaam om degene die zegt het gezag te hebben te vragen of die het kan bewijzen. Verder is het voor iedereen mogelijk om een uittreksel uit het gezagsregister op te vragen. Meer informatie hierover is te vinden op de website van **de Rechtspraak: Gezagsregister**.

Deel 2: Jeugdige zit (grotendeels) op school en heeft ondersteuning nodig

In dit hoofdstuk gaat het over ondersteuning op school die verder gaat dan de basisondersteuning van de school en die niet direct onderwijs gerelateerd is. Meestal gaat het hierbij om jeugdhulp die is aangevraagd vanwege gedragsproblemen. Ook het onderwerp een-op-een begeleiding komt aan de orde, evenals persoonlijke verzorging voor een leerling op school. Dit deel start met het beschrijven van de procedure die school en ouders moeten volgen voordat er jeugdhulp op school kan worden toegekend.

Procedure

Voordat er jeugdhulp op school kan worden ingezet moeten de volgende stappen zijn doorlopen:

1. De school heeft alle relevante ondersteuning ingezet die is opgenomen in het schoolondersteuningsprofiel.
2. De school heeft een ontwikkelingsperspectiefplan (OPP) met/voor de leerling opgesteld, waarbij het handelingsdeel is goedgekeurd door de ouder(s).
3. De school heeft andere voorliggende handelingen uitgevoerd, zoals het bieden van vrij toegankelijk aanbod aan ondersteuning of extra ondersteuning vanuit het samenwerkingsverband.
4. De school heeft onderzoek en/of observatie laten doen door een externe deskundige met relevante expertise, bijvoorbeeld een orthopedagoog. Er is een verslag van dit onderzoek dat met toestemming van de ouders gedeeld mag worden om de inzet van jeugdhulp te kunnen beoordelen. De school heeft de acties uitgevoerd die de externe deskundige heeft geadviseerd en van de resultaten daarvan een verslag gemaakt.
5. De ouders hebben de jeugdhulp zelf aangevraagd, bij voorkeur in een gesprek met zowel de school als de jeugdhulp.

Kwaliteitseisen bij jeugdhulp op school

Wanneer op school jeugdhulp op basis van de Jeugdwet wordt ingezet, moeten de kwaliteitseisen van de Jeugdwet worden nageleefd. Deze eisen zijn vastgelegd in hoofdstuk 4 van de Jeugdwet en artikel 5.1.1. Besluit Jeugdwet. Kort gezegd houden deze in dat de jeugdhulpaanbieder werkt met een professional met minimaal een hbo-opleiding op het gebied van jeugdhulp, die is geregistreerd in het Kwaliteitsregister Jeugd (SKJ) of in het BIG-register (Beroepen in de Individuele Gezondheidszorg). Alleen als een professional heeft aangegeven dat een registratie voor de uit te voeren hulp niet noodzakelijk is mag hiervan worden afgeweken. Daarnaast vereist de Jeugdwet dat de aanpak bij voorkeur bewezen effectief is of wordt gedragen door de beroepsgroep.

Ook jeugdhulp op school moet aan deze eisen voldoen. De jeugdconsulent beoordeelt of aan de kwaliteitseisen is voldaan. Jeugdhulp op school valt daarom onder **de regie van de gemeente**.

Verdeling verantwoordelijkheden: Ondersteuning bij leerproblemen			
Onderwerp	Jeugdwet	Onderwijswetten	Andere wetten
Ondersteuning bij leerproblemen en/of leerstoornissen, zoals: lezen, rekenen, schriftelijke uitdrukkingsvaardigheid, leerstoornis niet anders omschreven		De school is verantwoordelijk voor ondersteuning bij leerproblemen en leerstoornissen	
Ondersteuning bij gedragsproblemen in de klas		De school is verantwoordelijk voor (het zorgen voor) ondersteuning tijdens les op school	
Dyscalculie		De school is verantwoordelijk voor ondersteuning bij dyscalculie	
Leesproblemen en/of dyslexie	De gemeente is verantwoordelijk voor diagnostiek en behandeling bij ernstige dyslexie, mits voldaan is aan het actuele dyslexieprotocol	De school is verantwoordelijk voor ondersteuning bij leesproblemen en dyslexie tot en met ondersteuningsniveau 3 volgens het dyslexieprotocol	
Dyslexie op het voortgezet onderwijs	De gemeente is alleen verantwoordelijk voor de behandeling indien het traject op de basisschool is gestart	De school is verantwoordelijk voor de ondersteuning van de leerling met dyslexie	
Dyslexie – Daisyspeler bij uitbehandelde dyslexie			Zorgverzekeringswet
Huiswerkbegeleiding	De gemeente is verantwoordelijk voor opvoedondersteuning van ouders, zodat zij hun kind kunnen begeleiden bij het maken van huiswerk	De school is verantwoordelijk bij: • remediërend motief (het inlopen van achterstanden) • compenserend motief (school biedt onvoldoende maatwerk en • ondersteuning aan de leerling) • specifieke leerbehoeften (dyslexie/dyscalculie, faalangst, autisme of hoogbegaafdheid)	

Toelichting

Ondersteuning bij leerproblemen en/of leerstoornissen

Het schoolondersteuningsprofiel (SOP) beschrijft welke extra ondersteuning een school kan bieden aan leerlingen met specifieke behoeften bij leerproblemen. Als blijkt dat de ondersteuningsbehoefte van een leerling groter is dan de school kan bieden, moet de school een ontwikkelingsperspectief (OPP) opstellen. Dit geldt voor zowel het primair als het voortgezet onderwijs.

In de **memorie van toelichting bij de Wet passend onderwijs** staan de verantwoordelijkheden van de school beschreven: *“De extra ondersteuning die leerlingen in het onderwijs ontvangen kan op veel verschillende manieren worden vormgegeven. Afhankelijk van de problematiek van de leerling en de mogelijkheden van de school zal de extra ondersteuning door de school worden ingezet. De ondersteuning zal er altijd op zijn gericht om de leerling verder te helpen in zijn onderwijsontwikkeling. Voorbeelden van ondersteuning van een leerling zijn speltherapie die erop is gericht om spelenderwijs leerproblemen aan te pakken, observatie, onderzoek of tijdelijke begeleiding door een orthopedagoog of een psycholoog, het aanschaffen van aangepast lesmateriaal (bijvoorbeeld pictogrammen of braille leerboeken), remedial teaching, begeleiding bij dyslexie, sociale vaardigheidstraining of kindcoaching.”* (Memorie van toelichting Wet passend onderwijs. (TK 2011-2012, 33 106, nr. 3 p. 16)).

Ondersteuning bij gedragsproblemen in de klas

Bij gedragsproblemen heeft de school een verantwoordelijkheid. In 2015 is, na de invoering van de Wet passend onderwijs, de indicatierichtlijn van de Wet Bijzondere Ziektekosten (AWBZ) aangepast. Daarin staat beschreven welke verantwoordelijkheden de school heeft: *“Als een kind vanwege een aandoening, stoornis of beperkingen gedrag heeft dat het leren bemoeilijkt, valt de daarbij behorende begeleiding onder het onderwijs. Het gaat daarbij om activiteiten die te maken hebben met de lessen, het leren, de vakinhoud en de pedagogische en didactische omgang én om alle activiteiten onder schooltijd die bij de behandelvorm ‘Behandeling gericht op herstel en/of het aanleren van*

vaardigheden of gedrag’ horen (p. 214). Dit volgens de richtlijn ‘Afbakening en reikwijdte AWBZ en onderwijs’ (VWS 2004), waarin wordt aangegeven dat de functie Activerende Begeleiding in de richtlijn buiten beschouwing wordt gelaten. Activerende Begeleiding is opgegaan in deze behandelvorm.” (AWBZ-indicatiewijzer 7.1 2014 noot 117. P. 214)

Volgens deze richtlijnen is het de verantwoordelijkheid van de school om leerlingen te begeleiden bij hun leerproces en het aanleren van sociale en maatschappelijke competenties. Dit doel is vastgelegd in de onderwijswetgeving, bijvoorbeeld in de Wet op het primair onderwijs (WPO): *“het ontwikkelen van de sociale en maatschappelijke competenties die de leerling in staat stellen deel uit te maken van en bij te dragen aan de pluriforme, democratische Nederlandse samenleving”* (Wet op primair onderwijs, artikel 8, lid 3, onder b).

Dyscalculie

Bij dyscalculie zijn scholen verantwoordelijk voor de benodigde ondersteuning. Voormalig staatssecretaris Dekker **schrijft op 25 april 2016** naar aanleiding van vragen aan de Tweede Kamer (ah-tk-20152016-2392): *“Gemeenten hoeven op grond van de Jeugdwet niet te voorzien in een diagnosestelling en behandeling van dyscalculie.”* En: *“De ondersteuning van leerlingen met dyslexie en dyscalculie maakt deel uit van de basisondersteuning die elke school moet bieden.”*

Leesproblemen en/of dyslexie

Op de website van **Dyslexie Centraal** staat een uitgebreide toelichting op de verantwoordelijkheden voor onderwijs en jeugdhulp. Bij twijfel kan dit wellicht uitkomst bieden.

Hulp bij leesproblemen

Het onderwijs is verantwoordelijk voor het leesonderwijs; dit valt onder de zorgplicht van scholen. Bij de behandeling van de Wet passend onderwijs schreef het kabinet: *“De extra ondersteuning die leerlingen in het onderwijs ontvangen, kan op veel verschillende manieren worden vormgegeven.*

Afhankelijk van de problematiek van de leerling en de mogelijkheden van de school zal de extra ondersteuning door de school worden ingezet. De ondersteuning zal er altijd op zijn gericht om de leerling verder te helpen in zijn taalontwikkeling.”

De school moet eerst het dyslexieprotocol hebben doorlopen. Dat geldt voor zowel primair als voortgezet onderwijs.

Dyslexie – primair onderwijs

Bij kinderen met dyslexie is er sprake van een ernstige lees- en/of spellingachterstand. Ze hebben moeite met lezen en spellen en dit proces is (doorgaans) onvoldoende geautomatiseerd. Ongeveer 4 procent van de kinderen op basisscholen heeft dyslexie. Dyslexie is een specifieke leerstoornis met een neurologische basis, waarbij de kern van het probleem ligt in het vlot lezen en spellen van woorden.

Ernstige dyslexie

Dyslexie is de algemene, internationale term voor ernstige lees- en/of spellingproblemen. Ernstige dyslexie (ED) is een Nederlandse term die vooral te maken heeft met regelgeving voor zorg die wordt vergoed. Het gaat dan om ernstige lees- en/of spellingproblemen, waarbij er geen sprake is van andere bijkomende stoornissen of problemen die de behandeling in de weg kunnen zitten.

Voor leerlingen tot 13 jaar kunnen ouders een aanvraag indienen voor onderzoek, diagnostiek en behandeling van ED (door een gecontracteerde behandelaar) als 1) het kind gedurende anderhalf jaar zeer zwak scoort op spelling en/of lezen en 2) de school de juiste intensiteit van ondersteuning heeft geboden. De poortwachters dyslexie van het samenwerkingsverband Passenderwijs stellen vast of aan alle voorwaarden is voldaan.

Leerlingen in het regulier basisonderwijs, speciaal basisonderwijs en speciaal onderwijs kunnen in aanmerking komen voor diagnostiek en behandeling voor ED. De dyslexiebehandelaar bepaalt of er sprake is van meerdere belemmerende stoornissen of ziekten tegelijkertijd. Op de website **Dyslexie Centraal** staat hierover verdere uitleg, inclusief een verwijzing naar de richtlijn comorbiditeit.

Dyslexie – voortgezet onderwijs

Voor leerlingen in het voortgezet onderwijs wordt hulp bij dyslexie niet vergoed door de gemeente, behalve als de behandeling al op de basisschool is gestart. Ouders kunnen hun kind wel zelf aanmelden bij een zorgaanbieder. Ook dit wordt niet vergoed. Scholen voor voortgezet onderwijs kunnen wel de nodige begeleiding, ondersteuning en aanpassingen bieden, zoals extra tijd bij proefwerken en examens. Dit hebben de scholen vastgelegd in het niveau van de basisondersteuning.

Fysieke hulpmiddelen

Het onderwijs maakt bij leesbegeleiding soms gebruik van ondersteunende leermiddelen of programma's. Deze worden bekostigd door het onderwijs. Tijdens de behandeling van ED kiest de behandelaar zelf de gewenste methoden en hulpmiddelen. De inzet van fysieke hulpmiddelen bij dyslexie (zoals aangepaste leer- en werkboeken, of specifieke software) valt onder de basisondersteuning van de school.

Een daisyspeler en vergelijkbare hulpmiddelen bij uitbehandelde dyslexie worden door de zorgverzekeraar vergoed.

Huiswerkbegeleiding

Gemeenten krijgen regelmatig aanvragen voor huiswerkbegeleiding of vergelijkbare ondersteuning, zoals remedial teaching, waarvan niet duidelijk is of ze vallen onder onderwijs of jeugdhulp. Dit leidt vaak tot discussie over wie er (financieel) verantwoordelijk is voor deze aanvragen. Met behulp van rechtspraak en rijksbeleid wordt een verdeling van de verantwoordelijkheid worden geschetst.

Vóór het traject van onderwijs en/of jeugdhulp ligt altijd nog de verantwoordelijkheid van ouders. Redelijkerwijs wordt van ouders verwacht dat ze hun kinderen begeleiden bij het huiswerk en bijvoorbeeld extra met ze oefenen met lezen bij een vermoeden van dyslexie. Dit hoort bij de gebruikelijke zorg van ouders. Als ouders hiertoe niet in staat zijn vanwege kindeigen problematiek, dan kunnen zij een beroep doen op opvoedondersteuning ten laste van de Jeugdwet. De opvoedondersteuning is de verantwoordelijkheid van de gemeente.

Huiswerkbegeleiding is geen jeugdhulp

Er zijn meerdere uitspraken van rechtbanken over huiswerkbegeleiding. De duidelijke lijn uit deze rechtspraak is dat huiswerkbegeleiding geen jeugdhulp is.

Begin 2023 heeft de rechtbank Gelderland hierover **een uitspraak gedaan** (ECLI:NL:RBGEL:2023:21): *“Ten aanzien van de vermelde taken begeleiding bij het overweegt de rechtbank dat begeleiding bij huiswerk een taak is die primair gericht is op het leerproces. Daarmee is sprake van een specifiek op onderwijs gerichte voorziening in het kader van passend onderwijs en niet van een voorziening die valt onder jeugdhulp. Indien begeleiden bij maken van huiswerk noodzakelijk is vanwege de beperkingen van de kinderen zullen zij en hun moeder zich voor hulp daarvoor tot de school moeten wenden.”*

De rechtbank Rotterdam heeft in juli 2020 **een uitspraak gedaan** over huiswerkbegeleiding en de afbakening tussen de Jeugdwet en passend onderwijs (ECLI:NL:RBROT:2020:5711). De belangrijkste overwegingen van de rechtbank zijn: *“Uit het actieplan blijkt dat de hulpvraag van leerling is gericht op ondersteuning bij het plannen en structureren van het huiswerk en het verder ontwikkelen van executieve functies, zoals het opstarten van taken en leerling aan dat voor ondersteuning door Lyceo is gekozen omdat uitval van school dreigde. Hieruit valt op te maken dat de gewenste ondersteuning in de eerste plaats is gericht op het doorlopen van het onderwijsprogramma. Dat de ondersteuning mogelijk ook een bijdrage levert aan de ontwikkeling van leerling op andere leefgebieden, doet hier niet aan af, nu de gevraagde voorziening daarop niet primair is gericht. Op grond hiervan moet ervan worden uitgegaan dat sprake is van een specifiek op onderwijs gerichte voorziening in het kader van passend onderwijs en niet van een meer algemene voorziening die valt onder jeugdhulp. Dit betekent dat artikel 17b van de Wvo, als onderdeel van het stelsel van passend onderwijs, de aangewezen grondslag is voor de door eiseres gevraagde ondersteuning. Gelet hierop, heeft gemeente de aanvraag van leerling terecht afgewezen op de grondslag dat de ondersteuning aan leerling door Lyceo geen vorm van jeugdhulp is in het kader van de Jeugdwet.”*

De rechtbank stelt hier dat huiswerkbegeleiding niet onder de Jeugdwet valt. Daarvoor was in de AWBZ al nadrukkelijk het volgende opgenomen: *“Remedial*

teaching en huiswerkbegeleiding richten zich op het helpen van kinderen met leerproblemen (dit zijn onderwijsgebonden problemen) en behoren tot het domein van onderwijs. Remedial teaching behoort daarom niet tot de aanspraken AWBZ. Dit geldt ook voor leerlingen met bijvoorbeeld een concentratiestoornis als gevolg van een stoornis of handicap, of een blinde leerling die problemen ondervindt doordat lesmateriaal niet in braille is uitgegeven.”

Het onderwijs is daarmee het eerste aanspreekpunt voor huiswerkbegeleiding en remedial teaching.

Onderwijs verantwoordelijk voor huiswerkbegeleiding

Het is niet eenvoudig om uiteen te zetten in hoeverre het onderwijs verantwoordelijk is voor huiswerkbegeleiding. Voormalig minister Slob heeft op 25 juni 2018 **een onderverdeling gemaakt** in vijf motieven voor huiswerkbegeleiding en de bijhorende verantwoordelijkheid:

- Remediërend motief

Dit houdt in: het inlopen van achterstanden. Dit is een taak van de school; scholen krijgen daar extra onderwijsachterstandenmiddelen voor.

- Competitief motief

Dit houdt in: een zo hoog mogelijke onderwijsprestatie behalen om zo de toekomstige maatschappelijke positie van de leerling te versterken. Op school horen leerlingen uitgedaagd te worden. Tegenwoordig verwachten ouders echter meer van het onderwijs. Er is sprake van toenemende prestatiedruk. Scholen trekken daarom een – legitieme – grens bij de extra's die ouders kunnen vragen, deels door te verwijzen naar externe instituten. Ouders hebben hier een eigen verantwoordelijkheid.

- Compenserend motief

Dit houdt in: de school biedt onvoldoende maatwerk en begeleiding aan de leerling. Dit is een taak van de school. Omgaan met verschillen is een belangrijk aandachtspunt in het onderwijs. Daarom zet ik (minister Slob, red.) ook in op meer maatwerk in het onderwijs.

Het gelijke kansenbeleid en de Gelijke Kansen Alliantie (GKA) bieden scholen extra mogelijkheden voor ondersteuning van vooral kansarme leerlingen.

- Uitbesteding ouderlijke taken

Thuis is er te veel afleiding of er is geen begeleiding mogelijk. Dit is in principe geen taak van de school. Hiervoor is een appel nodig op de ouders en het is van belang dat de school werkt aan (het vergroten van) ouderbetrokkenheid.

- Specifieke leerbehoeften

Specifieke leerbehoeften komen (onder andere) voor bij kinderen met dyslexie/dyscalculie, faalangst, autisme of hoogbegaafdheid. Dit is een taak van de school, maar die heeft zijn grenzen. Het beleid gericht op passend onderwijs is ook voor deze leerlingen bedoeld.

Als scholen (in overleg met ouders) deze beschrijving als basis gebruiken, zijn de kansen van leerlingen geborgd, **zo stelt de minister**.

De meeste elementen uit deze beschrijving vallen onder de basisondersteuning van een school (of horen daaronder te vallen). Als een school denkt dat er meer ondersteuning nodig is voor een leerling, dan moet er een ontwikkelingsperspectiefplan worden gemaakt. Ouders moeten akkoord geven op dit plan. Deze extra onderwijsondersteuning (uit het OPP) moet door de school kosteloos worden aangeboden. Als ouders meer ondersteuning verwachten van de school kunnen ze daarover in gesprek gaan.

Verdeling verantwoordelijkheden: Onderzoeken en behandeling			
Onderwerp	Jeugdwet	Onderwijswetten	Andere wetten
Onderzoek of tijdelijke ondersteuning door een orthopedagoog, psycholoog of specialist in school bij leer- of onderwijsproblemen		De school is hiervoor verantwoordelijk	
Onderzoeken voor IQ-bepaling	Alleen als onderdeel van een breed diagnostisch proces in het kader van jeugdhulp. Er moet ook problematiek op andere leefgebieden zijn	Onderzoek gericht op het leerproces	
Psycho-educatie	Psycho-educatie als onderdeel van een jeugdhulptraject		
Trainingen aan leerlingen gericht op weerbaarheid, afhankelijk van het doel	De gemeente is verantwoordelijk als het doel persoonlijke ontwikkeling betreft	Het onderwijs is verantwoordelijk als het de voortgang van het onderwijs betreft	
Kindcoaching			Bij kindcoaching ligt de verantwoordelijkheid bij ouders. De gemeente en het onderwijs zijn hier niet verantwoordelijk voor
Behandeling psychische problematiek	De behandeling van psychische problematiek valt onder de Jeugdwet		Zorgverzekeringswet
Speltherapie. Dit geldt ook voor behandeling van trauma en voor kinderen met een licht verstandelijke beperking	De gemeente is verantwoordelijk als speltherapie onderdeel is van een bredere behandeling	Het onderwijs is verantwoordelijk als speltherapie gericht is om leerproblemen aan te pakken	Als de zorgverzekering vergoeding biedt, dan heeft dit voorrang op de Jeugdwet en onderwijs
Vaktherapie. Dit betreft beeldende therapie, danstherapie, dramatherapie, muziektherapie en psychomotorische therapie, als ook voor behandeling van een psychische stoornis	De gemeente is verantwoordelijk als de therapie onderdeel is van een bredere ggz-behandeling		Als de zorgverzekering vergoeding biedt, dan heeft dit voorrang op de Jeugdwet en onderwijs
Ondersteuning bij sociaal-emotionele ontwikkeling	Jeugdhulp is hiervoor verantwoordelijk	Het onderwijs is hiervoor verantwoordelijk	

Toelichting

Onderzoek of tijdelijke begeleiding door een orthopedagoog, psycholoog of specialist in school

In de memorie van toelichting bij de Wet passend onderwijs staan de verantwoordelijkheden van de school beschreven: *“De extra ondersteuning die leerlingen in het onderwijs ontvangen kan op veel verschillende manieren worden vormgegeven. Afhankelijk van de problematiek van de leerling en de mogelijkheden van de school zal de extra ondersteuning door de school worden ingezet. De ondersteuning zal er altijd op zijn gericht om de leerling verder te helpen in zijn onderwijsontwikkeling.*

Voorbeelden van ondersteuning van een leerling zijn speltherapie die erop is gericht om spelenderwijs leerproblemen aan te pakken, observatie, onderzoek of tijdelijke begeleiding door een orthopedagoog of een psycholoog, het aanschaffen van aangepast lesmateriaal (bijvoorbeeld pictogrammen of braille leerboeken), remedial teaching, begeleiding bij dyslexie, sociale vaardigheidstraining of kindcoaching.” (Memorie van toelichting Wet passend onderwijs (TK 2011-2012, 33 106, nr. 3 p. 16))

Intelligentieonderzoek en dergelijke

Als een (intelligentie)onderzoek primair is gericht op het leerproces, dan valt dit onder de verantwoordelijkheid van het onderwijs ofwel de zorgplicht van de scholen.

Een intelligentieonderzoek kan onderdeel zijn van een diagnostisch proces in het kader van jeugdhulp. Dit onderzoek kan uitgevoerd worden wanneer er sprake is van bredere problematiek dan alleen onderwijsgerelateerde zaken. Er moeten meerdere signalen zijn die verder gaan dan alleen het vermoeden van laag- of hoogbegaafdheid. Het verzoek voor een intelligentieonderzoek mag niet op zichzelf staan; het onderzoek moet worden uitgevoerd door een gedragsdeskundige, zoals een jeugdpsycholoog of orthopedagoog, met de juiste kwalificaties. Deze deskundige stelt ook de uitslag vast en bespreekt die met de ouders (en de jeugdige).

Psycho-educatie en behandeling in de klas

Psycho-educatie zoals aangeboden door ggz-instellingen leert mensen (beter) omgaan met hun beperkingen. Dit gebeurt door onder andere het vergroten van kennis, sociale vaardigheden en zelfvertrouwen, en door psychologische verwerking. Deze vorm van psycho-educatie wordt ook ingezet op school. Kinderen brengen een groot deel van hun tijd door op school en daarom is het belangrijk dat ze ook op deze plek leren omgaan met hun beperkingen. Dit gebeurt vaak individueel, met name als psycho-educatie onderdeel is van een breder jeugdhulptraject. Dit traject valt onder de verantwoordelijkheid van de gemeentelijke jeugdhulp. Sommige ggz-instellingen voeren ook behandeling in de klas uit. Ook deze vorm valt onder de verantwoordelijkheid van de gemeentelijke jeugdhulp.

Ondersteuning bij sociaal-emotionele ontwikkeling

Op basis van de uitspraak van de Landelijke Bezwaarcommissie Toelaatbaarheidsverklaringen mag van scholen worden verwacht dat zij structurele en planmatige ondersteuning bieden op sociaal-emotioneel gebied. Dit gaat verder dan het inzetten van een anti-pestprotocol. Het invoeren van hulp van buiten de school kan daarbij noodzakelijk zijn (Landelijke Bezwaarcommissie Toelaatbaarheidsverklaringen, nr. 38388, 14 december 2022).

Volgens de wet moet de school zorgen voor begeleiding van leerlingen tijdens het leren en het aanleren van sociale en maatschappelijke competenties.

Dit is als doelstelling van het onderwijs opgenomen in de onderwijswetgeving, bijvoorbeeld in de Wet op primair onderwijs: *“het ontwikkelen van de sociale en maatschappelijke competenties die de leerling in staat stellen deel uit te maken van en bij te dragen aan de pluriforme, democratische Nederlandse samenleving”* (Wet op het primair onderwijs, artikel 8, lid 3, onder b.).

Van een school mag worden verwacht dat ze leerlingen ondersteunt die bijvoorbeeld faalangstig zijn. Pas als deze problematiek de ontwikkeling van de leerling op meerdere levensgebieden hindert kan er jeugdhulp worden ingeschakeld.

Verdeling verantwoordelijkheden: Individuele begeleiding op school			
Onderwerp	Jeugdwet	Onderwijswetten	Andere wetten
Individuele begeleiding bij leerproblemen		De school is verantwoordelijk voor begeleiding bij leerproblemen	
Individuele begeleiding bij gedragsproblemen in de klas		De school is verantwoordelijk voor het zorgen voor begeleiding tijdens lestijden	
Individuele begeleiding in de vrije situaties op school	In ernstige situaties kan er vanuit jeugdhulp begeleiding worden ingezet voor maximaal 4 uur per week. In het (v)so kan dit, bij zeer ernstige gedragsproblemen, worden uitgebreid naar 7 uur		Indien er vanuit de Wet langdurige zorg een indicatie is toegekend, dan is dit voorliggend op de Jeugdwet
Individuele begeleiding tijdens pauzes	Het toezicht hierop kan onderdeel zijn van de begeleiding in de vrije situaties	De school is verantwoordelijk voor toezicht en begeleiding tijdens de kleine pauzes. De ouders zijn verantwoordelijk voor het overblijven tijdens de middagpauze, behalve bij continuroosters	
Een-op-een-begeleiding	Als gevolg van wachtlijst jeugdhulp	De school is verantwoordelijk voor als gevolg van een wachtlijst op het (v)s(b)o.	Indien er vanuit de Wet langdurige zorg een indicatie is toegekend, dan is die voorliggend op de Jeugdwet

Toelichting

Begeleiding bij leerproblemen

In de **memorie van toelichting bij de Wet passend onderwijs** staan de verantwoordelijkheden van de school beschreven: *“De extra ondersteuning die leerlingen in het onderwijs ontvangen kan op veel verschillende manieren worden vormgegeven. Afhankelijk van de problematiek van de leerling en de mogelijkheden van de school zal de extra ondersteuning door de school worden ingezet. De ondersteuning zal er altijd op zijn gericht om de leerling verder te helpen in zijn onderwijsontwikkeling.*

Voorbeelden van ondersteuning van een leerling zijn speltherapie die erop is gericht om spelenderwijs leerproblemen aan te pakken, observatie, onderzoek of tijdelijke begeleiding door een orthopedagoog of een psycholoog, het aanschaffen van aangepast lesmateriaal (bijvoorbeeld pictogrammen of braille leerboeken), remedial teaching, begeleiding bij dyslexie, sociale vaardigheidstraining of kindcoaching.” (Memorie van toelichting Wet passend onderwijs (TK 2011-2012, 33 106, nr. 3 p. 16)).

Begeleiding tijdens de vrije situaties op school

In de Awbz-indicatiewijzer is ook opgenomen waar de grens voor scholen ligt als het gaat om begeleiding. Als het gedrag de omgang met andere leerlingen bemoeilijkt, kan de school individuele begeleiding in de vorm van toezicht toewijzen. Dit is bedoeld voor vrije situaties zoals praktijklessen, schoolzwemmen of bewegingsonderwijs. Bij deze activiteiten is er sprake van een minder strakke structuur en een ander type (leer)omgeving. Dit is vaak van invloed op het gedrag van het kind met een zorgvraag. Ook bij de omgang met andere kinderen en/of bij spel kan het gedrag om toezicht en/of interventie vragen. Het is belangrijk dat het leren voor iedereen door kan gaan. Deze vormen van persoonlijke begeleiding (en eventuele interventies) zijn waardevol voor het betreffende kind en voor de omgeving (Indicatiewijzer, p. 217).

In de indicatiewijzer staat dat hiervoor maximaal vier uur per week kan worden afgegeven. Bij zeer ernstige gedragsproblemen is dit maximaal zeven uur (bij leerlingen op het (v)so). Deze uren aantallen gelden bij een volledige schoolweek.

Begeleiding tijdens pauzes

Basisscholen zijn verantwoordelijk voor toezicht en begeleiding tijdens de kleine pauzes. Bij basisscholen met een lunchpauze zijn ouders verantwoordelijk voor het overblijven van de leerlingen. Als er een continurooster met een korte lunchpauze wordt gehanteerd, dan zijn basisscholen ook verantwoordelijk voor toezicht en begeleiding.

Sinds schooljaar 2006-2007 krijgen scholen voor speciaal basisonderwijs een extra financiële bijdrage (voor het personeels- en arbeidsmarktbudget) voor het professioneel overblijven met leerlingen, hiervoor kan geen jeugdhulp worden ingezet. Voor leerlingen met ernstige gedragsproblemen valt begeleiding/toezicht onder ‘begeleiding in de vrije situaties op school’. De toegekende tijd daarvoor is inclusief toezicht tijdens pauzes.

Een-op-een begeleiding

Een school kan geen structurele een-op-een begeleiding bieden; dit heeft de voormalige minister al meerdere malen gezegd en is in de jurisprudentie bepaald.

Om te voorkomen dat een leerling door gebrek aan begeleiding niet meer naar school gaat, kan het noodzakelijk zijn om vanuit jeugdhulp alsnog een deel van de begeleiding te financieren. Daarbij gelden in elk geval de volgende uitgangspunten:

- De leerling zit op het (voortgezet) speciaal (basis) onderwijs. Als de leerling op het regulier onderwijs zit dan is het (voortgezet) speciaal (basis) onderwijs een voorliggende voorziening als er een toelaatbaarheidsverklaring (TLV) kan worden toegekend.
- De school moet advies hebben gevraagd van (gedrags)deskundigen vanuit zowel onderwijs als jeugdhulp. De school moet deze adviezen hebben opgevolgd of moet kunnen uitleggen waarom het niet mogelijk is de adviezen op te volgen.
- De deskundigen vanuit het onderwijs en de deskundigen toegang tot jeugdhulp moeten het eens zijn over de noodzaak van een-op-een begeleiding.

- Vanuit onderwijs is er financiering op basis van een TLV of arrangement.
- Er vindt regelmatig een evaluatie plaats: moet de een-op-eenbegeleiding worden voortgezet?
- Als de een-op-eenbegeleiding nodig is doordat er binnen redelijke termijn geen passende hulp binnen de jeugdhulp beschikbaar is, dan komen de kosten volledig voor rekening van de gemeentelijke jeugdhulp.
- Als de een-op-eenbegeleiding nodig is doordat er geen plek is op een passende school, dan komen de kosten volledig voor rekening van het onderwijs.

Verdeling verantwoordelijkheden: Persoonlijke verzorging op school			
Onderwerp	Jeugdwet	Onderwijswetten	Andere wetten
Normale dagelijkse zorg bij kleuters		De school is verantwoordelijk voor begeleiding bij leerproblemen	
Persoonlijke verzorging niet voortkomend uit een medische component	Boven de voorliggende inzet vanuit het onderwijs	Tot een beperkt aantal minuten per week (zie volgende tabel)	
Persoonlijke verzorging voortkomend uit een medische component	Voor het gedeelte dat niet ten laste komt van de Zvw		De indicierend jeugdverpleegkundige bepaalt welk deel van de verzorging ten laste komt van de Zvw
Persoonlijke verzorging bij leerlingen met een Wlz-indicatie			Persoonlijke verzorging bij leerlingen met een Wlz-indicatie loopt volledig via het CIZ

Toelichting

Het wettelijk kader bij persoonlijke verzorging

Persoonlijke verzorging op school kan binnen verschillende wetten vallen:

- Als persoonlijke verzorging op school nodig is als gevolg van ziekte of iets dergelijks valt dit onder de Zorgverzekeringswet (Zvw).
- Als de leerling een Wlz-beschikking heeft valt dit onder de Wet langdurige zorg (Wlz).
- Persoonlijke verzorging op school kan ook onder de Jeugdwet of het (passend) onderwijs vallen.

In 2014 heeft het Centrum Indicatiestelling Zorg (CIZ) de AWBZ-indicatiewijzer 7.1 opgesteld. Daarin staat wat onder de verantwoordelijkheid van het onderwijs valt sinds de invoering van de Wet passend onderwijs op 1 augustus 2014. De bekostiging van deze vorm van zorg binnen het onderwijs is sindsdien aangepast, maar de grens met de andere wetgeving is niet veranderd. Op grond van artikel 1.2, lid 1, onder b van de Jeugdwet, mag de gemeente een aanvraag voor jeugdhulp weigeren als er hulp kan worden verkregen op grond van een andere wet. Omdat in 2014 is bepaald welk gedeelte van persoonlijke verzorging onder de verantwoordelijkheid van het onderwijs valt, zal de gemeente dat deel als een voorliggende voorziening beschouwen.

De tabel hieronder laat zien welk deel van de persoonlijke zorg onder de verantwoordelijkheid van de school valt. Als er hulp nodig is die niet in deze tabel staat én als er geen recht is op hulp op basis van de Zorgverzekeringswet of Wet langdurig zorg, kan er een beroep worden gedaan op de Jeugdwet.

Persoonlijke verzorging bij kleuters

Bij normale verzorging van kleuters horen veters strikken, een jas aantrekken en (beperkte) hulp bij naar de wc gaan.

Niet zindelijke kleuters

Van kleuters die geen aandoening of beperking hebben mag de school verwachten dat zij zindelijk zijn als ze starten op de basisschool. Het is de taak van de ouders om te zorgen dat hun kind zindelijk is. Hiervoor kan nooit jeugdhulp worden ingezet. Van reguliere basisscholen mag niet worden verwacht dat zij zorgen voor verschoning van niet zindelijke kleuters. Het gaat hierbij niet om een ongelukje dat een kleuter een keer kan overkomen. Is een kleuter nog niet zindelijk, dan kan de school de ouders doorverwijzen naar de jeugdverpleegkundige. Die kan de ouders adviseren over zindelijkheidstraining. Als een kleuter tijdens schooltijd moeten worden

verschoond, dan moeten ouders daarvoor zorgen. Werk of andere verplichtingen zijn geen reden om van deze verplichting af te zien. Dit geldt niet voor kleuters met een medische beperking of aandoening.

Persoonlijke verzorging als gevolg van een belangrijke medische component

Er kan hulp nodig zijn voor de leerling bij persoonlijke verzorging als gevolg van ziekte. De Zorgverzekeringswet (Zvw) beschrijft dat als *“in verband met een behoefte aan geneeskundige zorg of een hoog risico daarop”*. In dat geval is een beroep op de Zorgverzekeringswet van toepassing. De indicierend jeugdverpleegkundige bepaalt of het kind recht heeft op zorg uit de Zvw (via de zorgverzekering van de ouders). Als er daarnaast nog extra behoefte is aan persoonlijke verzorging dan kan dit worden aangevraagd op basis van de Jeugdwet.

Persoonlijke verzorging bij leerlingen met een Wlz-indicatie

Ondersteuning voor persoonlijke verzorging bij een WIZ-indicatie moet worden bekostigd uit de Wet langdurige zorg. Bij leerlingen met een Wlz-indicatie kan voor persoonlijke verzorging geen beroep worden gedaan op de Jeugdwet.

AWBZ-grondslag	Persoonlijke verzorging (min/week)	
	Tot 12 jaar	Vanaf 12 jaar
Lichamelijke beperking	241	176
Somatische aandoening of beperking	98	0
Verstandelijke beperking	50	30
Verstandelijke en lichamelijke beperking	185	189

Als een leerling niet valt onder de bovenstaande AWBZ-grondslagen, dan is de Jeugdwet van toepassing.

Deel 3: De leerling zit (grotendeels) niet meer op school: onderwijs niet op een schoollocatie

Verdeling verantwoordelijkheden			
Onderwerp	Jeugdwet	Onderwijswetten	Andere wetten
Leerling met vrijstelling leerplicht op basis van artikel 5a		De school is verantwoordelijk voor begeleiding bij leerproblemen	Voor het verlenen van de vrijstelling moet de leerplichtambtenaar hebben overlegd met het samenwerkingsverband
Leerling staat nog ingeschreven in het onderwijs, maar kan niet of nauwelijks onderwijs volgen op een school en gaat tijdens schooltijden naar een jeugdhulplocatie	De gemeente is verantwoordelijk voor de jeugdhulp, behalve als Wlz of Zvw is toegekend	De school is verantwoordelijk voor het onderwijsaanbod, waar mogelijk met inzet Variawet	Bij indicatie Zvw of Wlz is deze voorliggen
Wennen ('stage') als voorbereiding op dagbesteding		De school is verantwoordelijk voor de begeleiding	Vaak is hierbij sprake van de Wlz voor de leerling. De Jeugdwet speelt dan geen rol
Stage leerling met meer dan gebruikelijke ondersteuningsbehoefte	In bijzondere gevallen kan extra ondersteuning worden toegekend	De school is verantwoordelijk voor de stage. In bijzondere gevallen kan extra ondersteuning nodig zijn	Persoonlijke verzorging bij leerlingen met een Wlz-indicatie loopt volledig via het CIZ

Toelichting

Dit hoofdstuk beschrijft een verzameling van situaties waarin het onderwijs-jeugdhulparrangement buiten de onderwijslocatie plaatsvindt. Op grond van de onderwijsregelgeving is er alleen sprake van een onderwijslocatie als dat gebouw een BRIN-nummer (Basisregistratie Instellingen) heeft. De inspectie van onderwijsgebouwen met een BRIN-nummer valt onder verantwoordelijkheid van het ministerie van Onderwijs. Het is scholen en samenwerkingsverbanden niet toegestaan om een locatie zonder BRIN-nummer te financieren.

Als een school dit toch doet dan zal het ministerie van Onderwijs die betalingen terugvorderen. Dit heeft de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State **bevestigd in haar uitspraak** van 15 maart 2023 (ECLI:NL:RVS:2023:1030). In deze zaak eisten ouders dat de school of het samenwerkingsverband de financiering bij een jeugdhulpaanbieder in het kader van individueel onderwijs op zich zou nemen. De Raad van State wees deze eis af door te verwijzen naar de wettelijke onmogelijkheid om dit soort onderwijs te financieren.

Zolang een leerling geen vrijstelling heeft van de leerplicht geldt er zorgplicht. Zorgplicht houdt in dat de school het onderwijs moet aanpassen aan de behoefte van de leerling. Lukt dit niet, dan moet de school een andere school vinden die beter past bij de onderwijsbehoefte van de leerling. Het samenwerkingsverband ondersteunt scholen hierbij.

Voor leerlingen die voor het volgen van onderwijs extra ondersteuning nodig hebben op grond van de Jeugdwet, moet de school een OPP opstellen. Ouders moeten akkoord zijn met het handelingsdeel daarvan. In het onderwijs kan geen jeugdhulp worden ingezet als er geen OPP is opgesteld (met akkoord van de ouders).

Leerling op jeugdhulplocatie tijdens schooltijden

Leerlingen die (tijdelijk) geen of slechts deels onderwijs op school kunnen volgen, komen in aanmerking voor jeugdhulp, bijvoorbeeld in de vorm van opvang op een zorgboerderij. Dat een leerling geen onderwijs kan volgen, moeten de school en toegang tot jeugdhulp gezamenlijk hebben vastgesteld. De financiering van bijvoorbeeld de zorgboerderij valt onder verantwoordelijkheid van de gemeente; de school is verantwoordelijk voor het verzorgen van onderwijs.

In de Variawet (onderdeel van onderwijswetgeving) is een aantal verplichtingen voor de school opgenomen. Zie hiervoor de beslisboom hieronder: is er instemming van de Onderwijsinspectie nodig voor afwijking onderwijstijd? Er kan pas jeugdhulp, bijvoorbeeld in de vorm van opvang op een zorgboerderij, worden ingezet als aan deze verplichtingen is voldaan. Ook is er instemming nodig van de Onderwijsinspectie. Bij deze vorm van onderwijs-jeugdhulpsamenwerking is integraal indiceren noodzakelijk. Dit houdt in dat zowel het onderwijs als de jeugdconsulent vanuit ieders eigen deskundigheid bekijkt wat de beste vorm van onderwijs-jeugdhulp is voor de leerling.

Financiering dagbestedingslocatie

Het is voor scholen en samenwerkingsverbanden niet toegestaan om een dagbestedingslocatie te financieren met middelen die ze van de Rijksoverheid krijgen. Oftewel: scholen betalen niet de fysieke dagbestedingslocatie.

In een beperkt aantal gevallen stelt de dagbestedingslocatie de locatie gratis ter beschikking, bijvoorbeeld om de toekomstige cliënt goed kennis te laten maken met of te laten wennen aan de locatie. Dit wordt ook wel 'stage' genoemd. In de meeste gevallen, als de Wlz of Wmo niet van toepassing is, moet de locatie worden bekostigd uit de Jeugdwet.

De termijn om zo'n dagbestedingslocatie vanuit de Jeugdwet te financieren voor het wennen (soms ook als stage genoemd) is beperkt tot een aantal maanden. Dit is op basis van vier dagen per week. Bij minder dagen per week kan de gewenningsperiode en dus ook de financiering naar rato worden verlengd. Bij de keuze voor een tweede locatie, omdat de eerste locatie niet passend was, kan dit worden verlengd.

Voorwaarden voor de financiering van de locatie vanuit de Jeugdwet zijn:

- De leerling moet in staat zijn de stage te volgen.
- Er moet een OPP zijn waarin het wennen/ de stage en de doelen zijn opgenomen.
- Ouders moeten akkoord zijn met de stage.

De gekozen locatie moet zowel binnen de Jeugdwet als de Wmo zijn gecontracteerd, zodat de leerling bij het bereiken van de 18-jarige leeftijd ongewijzigd op de dagbestedingslocatie kan blijven.

Leerlingen van het vso bij wie geen onderwijsontwikkeling meer te verwachten is, zijn aangewezen op dagbesteding. Het is van belang dat een dergelijke plek wordt gerealiseerd vanuit de Jeugdwet (tot 18 jaar), Wmo (vanaf 18 jaar) of de Wlz.

Wat is de situatie van de leerling?

De leerling moet tijdens schooltijd een medische of paramedische behandeling ondergaan. Bijvoorbeeld van een fysiotherapeut, oefentherapeut, logopedist, ergotherapeut of diëtist.

De leerling kan het lesprogramma op school niet of niet volledig volgen als gevolg van een chronisch vermoeidheidssyndroom of vanwege een andere ziekte of medische aandoening. Bijvoorbeeld: ME/CVS, post-COVID-syndroom, gebroken been, leukemie, migraine, et cetera (categorie b*).

Alle overige leerlingen die vanwege lichamelijke en/of psychische redenen tijdelijk niet of niet volledig aan het lesprogramma op school kunnen deelnemen (categorie d*).

Er is **geen instemming van de inspectie** nodig. Deze leerlingen zijn geoorloofd afwezig op grond van artikel 11, onder d, van de Leerplichtwet. Er moet wel een bewijsstuk zijn waaruit blijkt op welke grond en gedurende welke tijd de afwezigheid van de leerling of het niet deelnemen aan het onderwijs (para) medisch geïndiceerd is.

Een **ontwikkelingsperspectief met extra eisen is niet verplicht**.

Een **ingroeiplan is niet verplicht**.

Voor deze leerling moet de school **instemming aanvragen bij de inspectie** om af te wijken van de verplichte onderwijstijd.**

Een **ontwikkelingsperspectief met aanvullende vereisten** is verplicht.

In het ontwikkelingsperspectief moet een **ingroeiplan** zijn opgenomen.

* De inspectie onderscheidt 4 categorieën bij afwijking onderwijstijd. Categorieën b en d zijn in dit geval het meest relevant. De andere twee categorieën zijn in deze brochure buiten beschouwing gelaten. Zie voor meer informatie de beleidsregel afwijking onderwijstijd.

** Binnen het experiment onderwijszorgarrangementen (OZA) hoeft niet per leerling afwijking van onderwijstijd aangevraagd te worden. Wel wordt in het ontwikkelingsperspectief van de leerling vastgelegd hoeveel uur onderwijs verwacht wordt dat de leerling kan volgen.

Bron: [Digitaal afstandsonderwijs](#). Als een leerling tijdelijk niet naar school kan, ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (brochure voor professionals en ouders).

Extra begeleiding op de dagbestedingslocatie

In een brief aan de Tweede Kamer schreef de toenmalige minister Slob: *“De voorbereiding op de vervolgbestemming, in dit geval de dagbesteding, maakt onderdeel uit van het onderwijsaanbod dat de school op basis van de kerndoelen moet aanbieden. Daarvoor wordt de school bekostigd. Die bekostiging is ruim voldoende om een leerling te begeleiden bij het «wennen» op de nieuwe plek”* (Tweede Kamer, vergaderjaar 2020–2021, 31 289, nr. 479).

Als er bovenop de reguliere ondersteuning die de dagbestedingslocatie geeft extra begeleiding nodig is, moet de school daarvoor zorgen.

Stage leerling met meer dan gebruikelijke ondersteuningsbehoeften

Bij reguliere stages gericht op deelname aan de arbeidsmarkt valt de noodzakelijke begeleiding onder ‘het aanleren van vaardigheden of gedrag’. De school is daarvoor verantwoordelijk.

Normaal gesproken is het aan de school om ervoor te zorgen dat leerlingen de juiste vaardigheden ontwikkelen om een stage te kunnen doen. Bijvoorbeeld door de opbouw van stages in verschillende stappen, zoals interne stage in de school, groepsstage buiten de school en pas daarna een individuele stage buiten de school.

Bij een stage is er een stagecontract tussen de school, leerling/ouders en de stageplek. Als er extra ondersteuning nodig is dan moet dit in de stageovereenkomst worden vermeld. De eerste vraag is dan wellicht of de leerling al wel stage moet gaan lopen. Als dit uit onderwijskundig oogpunt noodzakelijk is, kan er gedurende een beperkte termijn nog jeugdhulp worden verstrekt.

Een praktijkvoorbeeld: voor een leerling met ASS was de drempel om stage te lopen dusdanig hoog dat zowel de leerling als de stagebegeleider daarvoor ondersteuning nodig had. Er is toen voor een korte periode specifieke ondersteuning voor beiden ingezet vanuit de Jeugdwet. Vanuit jeugdhulp viel deze ondersteuning onder ‘behandeling voor het specifiek aanleren van gedrag’ (zie ook psycho-educatie). Na

de afbouwperiode moet de school de leerling verder begeleiden.

Leerling met vrijstelling leerplicht op grond van artikel 5a

Als een jeugdige vrijstelling van de leerplicht heeft omdat *“de jongere op lichamelijke of psychische gronden niet geschikt is om tot een school (...) te worden toegelaten”* (leerplichtwet) dan geldt er geen zorgplicht meer voor de school. Ouders moeten dan zelf de aanvraag voor vrijstelling indienen en het eens zijn met de vrijstelling. Bij de aanvraag neemt de leerplichtambtenaar en/of beoordelend medicus contact op met het samenwerkingsverband om te bekijken of er (inderdaad) wel of geen vorm van onderwijs mogelijk is. Zonder het onafhankelijk advies van een arts is vrijstelling niet mogelijk. Op dit moment is dit nog geen verplichte afspraak tussen de gemeenten en de samenwerkingsverbanden; het is wel gebruikelijk. Binnenkort wordt dit waarschijnlijk als verplichting opgenomen in de wet. De Geschillencommissie passend onderwijs volgt deze komende verplichting al in haar uitspraken (Zaaknummer: 53198 en 52375). Jeugdhulp voor een jongere met vrijstelling van leerplicht komt volledig voor de verantwoordelijkheid van de gemeente. In dat geval is de gemeente ook verantwoordelijk voor een eventueel educatief aanbod.

Leerlingen zonder vrijstelling leerplicht voor wie volgens de school geen onderwijsontwikkeling meer mogelijk is.

Voor een vrijstelling van de leerplicht moeten ouders een aanvraag indienen. In een beperkt aantal gevallen willen ouders dit echter niet en zegt de school geen aanbod meer te kunnen doen. Als de leerling dan niet meer naar school kan gaan, omdat de school de leerling niet meer toelaat (schorsing of verwijdering) kan in principe ook geen dagbesteding op basis van de Jeugdwet worden ingezet.

In november 2023 heeft de Geschillencommissie passend onderwijs (Gpo) twee uitspraken gedaan ([nr. 53198](#) d.d. 23 november 2023 en [nr. 52375](#) d.d. 23 november 2023) over de verwijdering van leerlingen uit het (voortgezet) speciaal onderwijs. Deze twee uitspraken waren voor de Gpo aanleiding om daarover te berichten [op de website](#).

De uitspraken van de Gpo, deze zijn hierna te lezen, vormen de basis van een stappenplan dat de school moet volgen voordat ze daadwerkelijk kan overgaan tot verwijdering van de leerling. Na het volgen van dit stappenplan kan de school de leerling verwijderen. Daarna kan de leerling in aanmerking komen voor dagbesteding ten laste van de Jeugdwet.

Wettelijk kader

Alle kinderen van 5 jaar tot het aan het einde van het schooljaar waarin ze 16 jaar worden zijn leerplichtig (Zie artikel 3 van de Leerplichtwet 1969). Voor scholen geldt sinds de invoering van de Wet passend onderwijs in 2014 zorgplicht. De wet eist bij verwijdering van een ingeschreven leerling dat een andere school bereid is de leerling in te schrijven.

Als een leerling geen onderwijs meer kan volgen vanwege lichamelijke of psychische redenen kunnen ouders vrijstelling van de leerplicht vragen. De leerplichtambtenaar kan die vrijstelling verlenen op basis van een actuele en onafhankelijke verklaring van een academisch geschoolde pedagoog, arts of psycholoog. Deze mag niet bij de begeleiding van de leerling betrokken zijn en de verklaring mag niet ouder zijn dan drie maanden. Bij vrijstelling van de leerplicht heeft de school geen zorgplicht.

Ook als er geen vrijstelling is van de leerplicht kan een school voor voortgezet speciaal onderwijs overwegen een leerling te verwijderen. Bijvoorbeeld als de ouders geen vrijstelling van de leerplicht aanvragen, omdat zij van mening zijn dat hun kind nog wel onderwijs kan volgen.

Volgens de uitspraken van de geschillencommissie moet de school in dergelijke gevallen de inspecteur speciaal onderwijs vragen een zienswijze te geven (Onder verwijzing naar artikel 12 lid 2 van de Wec en artikel 61 lid 4 sub a van de Wec). Ook moet het Samenwerkingsverband passend onderwijs (Swv) vanuit zijn wettelijke opdracht te zorgen voor een dekkend aanbod, schriftelijk verklaren dat er geen andere mogelijkheden zijn voor de leerling om onderwijs te volgen.

In de beide uitspraken van de geschillencommissie was er geen vrijstelling van de leerplicht en waren ouders het niet eens met de verwijdering van de school voor speciaal onderwijs. Voor dergelijke gevallen geeft de Gpo in de uitspraak de kaders aan.

Kaders vanuit de Geschillencommissie passend onderwijs

De Gpo geeft als kader aan dat als een leerling in deze situaties wordt verwijderd de leerling geheel buiten het onderwijs komt te staan, ondanks de leerplicht en zorgplicht. Deze inbreuk op het recht op onderwijs is volgens de Gpo een zeer ernstig gevolg van de verwijderingsbeslissing. De Gpo stelt daarom zware eisen aan de procedure en motivering om tot een dergelijk besluit tot verwijderen te komen.

De commissie verwacht bij een dergelijk besluit dat er sprake is van een actueel, onafhankelijk, deskundig gevalideerd beeld van de onderwijs(on)mogelijkheden van de leerling voordat de school een verwijderingsbeslissing neemt. Verder verwacht de Gpo een verifieerbare weergave van de zienswijze van de afdeling Leerplicht en van de inspecteur speciaal onderwijs. Ten slotte moet de school ook vanuit het Swv een verklaring afgeven dat er geen andere mogelijkheden zijn.

Als duidelijk is geworden dat de leerling geen onderwijs kan volgen moet de school de regie houden op het traject naar een vervolgplek buiten het onderwijs (**Gpo-advies 52375** van 23 november 2023). Dat kan niet worden overgelaten aan ouders alleen. Van school wordt verwacht dat ze ouders wijst op mogelijke vervolgplekken en de wijze waarop die kunnen worden geregeld. Als jeugdhulp van toepassing is, betreft de school een jeugdconsulent of wijst ze ouders op de onafhankelijke cliëntenondersteuning. De school laat de regie op de vervolgplek pas los als een andere professional die heeft overgenomen.

Op basis van ondersteuningsnoodzaak moet vanuit het betreffende kader (Jeugdwet, Wlz, Wmo of Zvw) worden bepaald welke hulp de betreffende jeugdige nodig heeft. Dit kan zowel voltijd- als deeltijdondersteuning zijn.

Stappenschema verwijdering van een leerling (v)so waarvoor geen andere school beschikbaar is

Op basis van de uitspraken van de Gpo kunnen de volgende stappen worden onderscheiden die de school voor speciaal onderwijs moet doorlopen voordat ze een leerling kan verwijderen waarvoor geen andere school beschikbaar is.

Als de school dit stappenplan niet heeft gehanteerd, wordt er van uitgegaan dat onderwijs nog mogelijk is en wordt er geen jeugdhulp in de vorm van dagbesteding ingezet.

Stap 1

School heeft de beschikbare mogelijkheden uitgeput (zie GPO advies van 23 november 2023, 52968) en komt tot het voornemen de leerling te verwijderen. Behalve naar de beschikbare mogelijkheden binnen het onderwijs, zowel van school als van het samenwerkingsverband, moeten school en samenwerkingsverband ook kijken naar externe mogelijkheden, zoals een onderwijs-zorgarrangement of andere wijze van externe ondersteuning.

Stap 2

School zorgt voor een onafhankelijk advies van een academisch geschoolde pedagoog, arts of psycholoog. Deze mag niet bij de begeleiding van de leerling betrokken zijn en de verklaring mag niet ouder zijn dan drie maanden.

Stap 3

School zorgt voor een schriftelijke verklaring van het samenwerkingsverband waarin staat dat er geen mogelijkheden zijn en ook niet te realiseren zijn om de leerling onderwijs te laten volgen.

Stap 4

School zorgt vervolgens voor een schriftelijke zienswijze van de leerplichtambtenaar en de inspecteur speciaal onderwijs.

Stap 5

School kan de verwijderingsbeslissing nemen.

Stap 6

School houdt de regie op het traject naar een vervolgplek buiten het onderwijs.

Stap 7

Op basis van de toepasselijke zorgwet wordt bepaald of er verdere ondersteuning nodig is en in welke omvang.